

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתנה

ערב שבת-קודש
פרשת ויגש
ג' בטבת ה'תשע"א

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ג' בטבת ה'תשע"א — " בטבת ה'תשע"א

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ג' בטבת	הלי כלים פרק ג-ה.	הלי שגוות פרק יג.	מ"ע קז.
ש"ק	ד' בטבת	פרק ו-ח.	פרק יד.	מ"ע קח.
א'	ה' בטבת	פרק ט-יא.	פרק טו.	מ"ע קא.
ב'	ו' בטבת	פרק יב-יד.	הלי מחוסרי כפרה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע צט.
ג'	ז' בטבת	פרק טו-יז.	פרק ב.	מ"ע ק.
ד'	ח' בטבת	פרק יח-כ.	פרק ג.	מ"ע קו.
ה'	ט' בטבת	פרק כא-כג.	פרק ד.	מ"ע קד.
ו'	י' בטבת	פרק כד-כו.	פרק ה.	מ"ע צו.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							120 ד' הזריחה	72 ד' לפני הזריחה	
5.03	4.36.3	12.03	11.33	9.00	6.38	5.35	5.13	4.25	ו', ג' בטבת
5.03	4.36.5	12.04	11.34	9.01	6.39	5.36	5.14	4.25	ש"ק, ד' בטבת
5.03	4.36.8	12.04	11.34	9.01	6.40	5.37	5.14	4.26	א', ה' בטבת
5.04	4.37.0	12.05	11.35	9.02	6.40	5.37	5.15	4.27	ב', ו' בטבת
5.04	4.37.2	12.05	11.35	9.02	6.41	5.38	5.16	4.27	ג', ז' בטבת
5.04	4.37.6	12.06	11.36	9.03	6.42	5.39	5.16	4.28	ד', ח' בטבת
5.05	4.37.9	12.06	11.36	9.03	6.42	5.39	5.17	4.28	ה', ט' בטבת
5.05	4.38.3	12.07	11.37	9.04	6.43	5.40	5.17	4.29	ו', י' בטבת

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

באר-שבע		חיפה		תל-אביב		ירושלים		פרשת
צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	
5:19	4:19	5:15	4:03	5:17	4:14	5:16	4:00	ויגש
5:21	4:21	5:17	4:05	5:19	4:16	5:18	4:02	ויחי

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

חינוך הבנים והבנות הוא היסוד של בית-ישראל

בהיות הבורא כולו טוב מדוע אם-כן ברא רע? • מה ההבדל בין הקיום ברוחניות על-ידי המלאכים לקיום בגשמיות בעולם הזה? • כאשר באים להקים ישיבות ומוסדות תורה או כל עניין של צדקה, יש לראות שיהיו מושתתים על אדני מצווה, אמת ויושר • כך גם בחינוך הילדים: חינוכם לשאיפות תורניות, רוחניות וטהורות, הוא ההוכחה לרצונם האמיתי של הוריהם • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

בבוקר דווקא⁵ - לפי שעובדי עבודה זרה שהיו במלכות פרס טענו, ש"ויהי בוקר" שייך לממשלת הטוב, ואילו "ויהי ערב" שייך לממשלת השטן (שזה הוא עניין אמונת השניות, וכדברי האמגושא הנ"ל)⁶, ולכן קבעו שבזמן קריאת שמע של שחרית, שאז השמש זורחת, יכריזו ויודיעו שהקב"ה הוא "יוצר אור ובורא חושך עושה שלום (שלום בין שני הפכים) ובורא את הכל", הן את הטוב והן את הרע.

והכוונה בזה היא - כמו שכתוב⁷ "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב", וגם את ההיפך, "את המות ואת הרע", כדי שיהיה "ובחרת בחיים"⁸, והיינו, שהכוונה בכריאת עניינים בלתי-טובים, "בורא

א. דובר לעיל (במאמר¹) שעל-פי המבואר בתורה, הנה כל העולמות, עד למעלה מעלה, הם "בית חומה גדול" (כלשון רבינו הזקן²), דהיינו, בית אחד, כיון שכולם נבראו על-ידי הקב"ה.

כלומר: אף-על-פי שבעולמות יש חילוקים מן הקצה אל הקצה, מעומק תחת ועומק רע, שהם העניינים הבלתי-רצויים, ועד לתכלית הקדושה, שכללותם הוא עניין התורה ומצוות, מכל מקום, אין לחשוב שישנם שתי ממשלות ח"ו, כדאיתא בגמרא³ "אמר ההוא אמגושא . . מפלגך לעילאי . . מפלגך לתתאי כו", אלא הקב"ה הוא "יוצר הכל", וכפי שקבעו לומר בברכות קריאת שמע בבוקר: "עושה שלום ובורא את הכל", וכלשון הכתוב: "עושה שלום ובורא רע".

והטעם שקבעו זאת בברכות קריאת שמע

(5) ראה ברכות יא, ריש ע"ב וברכיני יונה שם. טוש"ע ואדה"ז או"ח רסנ"ט.

(6) ראה פ"י "עין תפלה" בסידור "אוצר התפלות" בברכת "יוצר אור". "אוצר ישראל" (אייזענשטיין) ערך "אחדות השם" (שתי רשויות), וערך "טובה".

(7) נצבים ל, טו.

(8) נצבים ל, יט.

(1) פ"ב (לעיל) תר"מ כרך כה ע' 4 ואילך.

(2) תניא אגה"ק סכ"ט (קמט, סע"ב ואילך).

(3) סנהדרין לט, א.

(4) ישעי' מה, ז.

רע", היא - כדי שיהיה "עושה שלום", שהוא עניין הפיכת הרע לטוב, ובלשון הזהר⁹: "אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקו".

ב. ועל-פי זה מובן גם הטעם שהתורה ניתנה בעולם הזה הגשמי דווקא:

איתא בגמרא¹⁰ שהמלאכים טענו "תנה הודך על השמים"¹¹, דכיון שהתורה היא "חמודה גנוזה", יש לתת אותה למלאכים כמו שהם בשמים. ועל זה היה המענה "למצרים ירדתם... אב ואם יש לכם... יצר הרע יש ביניכם".

ולכאורה: הרי רצונם של המלאכים בתורה היה (לא כפי שהיא בגשמיות העניינים, אלא) כפי שהיא ברוחניות העניינים. ואם כן, שייך גם אצל המלאכים העניין ד"אב ואם" ברוחניות - על דרך "ושננתם לבניך אלו התלמידים", והיינו, שכאשר המלאך מקבל פקודה או השפעה ממלאך שלמעלה הימנו, הרי זה ברוגמת העניין ד"אב ואם". ועל דרך זה בנוגע לשאר עניני התורה.

ואף-על-פי-כן, משמעות המענה למלאכים "אב ואם יש לכם כו'" הוא - שצריך להיות אב ואם בגשמיות דווקא.

וההסברה בזה (על דרך המדובר לעיל במאמר¹², וכן הוא גם באותיות פשוטות):

היכן בא לידי ביטוי קיום רצונו של הקב"ה מבלי הבט על הקשיים והניסיונות הכרוכים בדבר - אין זה בעולמות העליונים, בעולם המלאכים, כי המלאך אינו צריך להלחם עם מישהו בכדי לקיים שליחותו של הקב"ה, ובמילא, אין זה "קונץ" - ואין זו ראייה - שמציית להקב"ה בכל עצמותו ומהותו;

עניין זה מתבטא דווקא כאשר באים לעולם הזה, כמעמד ומצב ש"למצרים ירדתם", "ערות הארץ"¹³, ו"יצר הרע יש ביניכם" - יצר הרע שמסית ומדיח על-ידי כל מיני טעמים והסברות מדוע לא להתנהג על-פי הוראת התורה.

ג. [.] וזהו גם הטעם על כללות עניין הגלות: כיון שהקב"ה הוא "א-ל רחום וחנון"¹⁴, והוא עצם הטוב¹⁵ - נשאלת השאלה: למה הוצרך לשלוח את בני-ישראל בגלות שיתייגעו שם - הלא טוב יותר כמו בזמן שביהמ"ק היה קיים, שאז היו כל העניינים בקלות, והיו רואים בעיני בשר שכאשר "בחוקתי תלכו" אזי ירדו "גשמיכם בעתם", וכמסופר בגמרא במסכת תענית¹⁶ "שירדו להם גשמים... עד שנעשו חטים ככליות כו'".

והמענה על זה - על דרך המענה על טענת המלאכים שהתורה תינתן בעולם שכולו טוב, שבמקום כזה לא מתבטאת מעלתם של בני-ישראל שמקיימים את רצונו של הקב"ה מבלי להתפעל מכל הניסיונות, שדוגמתו הוא גם החילוק בין הזמן שבית המקדש היה קיים לזמן הגלות:

בזמן הבית, כאשר "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש"¹⁷, וכל אחד מישראל היה יכול לראות הנסים בעיני בשר - לא יפלא שבכאן מבית המקדש עבד את הקב"ה וקיים רצונו כדכבי;

החידוש הוא - כאשר "גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו"¹⁸, ושם ממלא יהודי את רצונו של הקב"ה, ואינו מתפעל מכך שהגוי מתנהג באופן אחר,

וכאשר היצר הרע אומר לו שאם לא יערוך "התחרות" ("קאָמפּעטישן") עם הגוי, אזי לא יוכל להשיג פרנסתו, ובמילא, לא יוכל ליתן צדקה, ולא יוכל להחזיק ישיבות ובתי-כנסיות, ואז תחרב היהדות כולה... - יודע הוא שטענה זו היא בבחינת "הבה נתחכמה לו"¹⁹ של פרעה מלך מצרים, וכדאיתא במדרשי חז"ל²⁰ "נתחכם לאלקיהם של ישראל", והיינו, שפרעה רצה להוציא מבני-ישראל את עניין ה"אלקות" שאליו הם קשורים, ועל דרך זה בנוגע לכל הטענות של היצר הרע,

(14) תשא לר, ו.

(15) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 334 בהערה (ד"ה מספרי הח"ן).

(16) כג, רע"א.

(17) אבות פ"ה מ"ה.

(18) נוסח תפלת יו"ט.

(19) שמות א, יו"ד.

(20) סוטה יא, א. שמו"ר פ"א, ט. הובא בפרש"י עה"פ.

(9) ח"א ד, א.

(10) שבת פח, סע"ב ואילך.

(11) תהלים ח, ב.

(12) פ"ד ואילך (לעיל ע' 6 ואילך).

(13) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר פ"א, ד.

ש"שקולה צדקה כנגד כל המצוות"²⁷, אלא יש ליתן עבור עניינים כאלו שהקב"ה מעיד עליהם שהם עניני טובה וקדושה.

ואז מתקיימת גם הבטחתו של הקב"ה "עשר בשביל שתתעשר"²⁸ - שלא זו בלבד שעל-ידי נתינת הצדקה לא יחסר אצל הנותן, אלא אדרבה, שיתוסף אצלו כמה פעמים ככה.

ועד כדי כך, שאף-על-פי שנאמר²⁹ "לא תנסו את ה' אלקיכם" (ויש מוני המצוות שמונים זאת במניין המצוות³⁰), ישנו יוצא מן הכלל - עניין הצדקה, שעל זה מבקש הקב"ה "ובחנוני נא בזאת גו' והריקותי לכם ברכה עד בלי די"³¹, היינו, שכאשר נותנים

אפילו כאשר מתלבש בלבוש ארוך של משי ("א' לאַנגע זשופיצע")²¹, באומרו, שכוונתו בהטענה שצריך לוותר על רצונו של הקב"ה אינה אלא כדי שלאחרי כן יוכלו לקיים את רצונו של הקב"ה בתוקף יותר - הנה על זה אומרים לו ש"מצוה הבאה בעבירה"²² היא היפך דרכו של הקב"ה, ו"האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה"²³, היינו, שכאשר שומע לפיתויי היצר ועובר עבירה, אזי "אין מספיקין בידו" (אין מניחים אותו, על-ידי זה שמזמינים לו מניעות והסתרים שלא יוכל) למלא אחר כך מה שהבטיח לו היצר הרע בתחילת הפיתוי.

טבע ההורים, שכאשר מרגישים שחסר אצלם בעניין מסוים, רצונם להבטיח את ילדיהם שלא יבואו לטעות שהיתה אצלם

צדקה באופן טוב ועבור דברים טובים, אזי משפיע הקב"ה "ברכה עד בלי די" לנותן ולכל בני ביתו, ובכל ענייניהם.

* * *

ה. והנה, כשם שנתבאר לעיל שהמבחן והניסיון של בני-ישראל הוא בהיותם למטה מטה בעולם הזה דווקא - כמו כן המבחן והניסיון אצל בני-ישראל גופא הוא בקטנים שביניהם, שהם הילדים, שעל-ידם בוחנים את מידת ההתקשרות להקב"ה: ידוע פתגם העולם, שטבע ההורים, שכאשר מרגישים שחסר אצלם בעניין מסוים, רצונם להבטיח את ילדיהם שלא יבואו לטעות שהיתה אצלם.

ד. וזהו גם מה שנאמר²⁴ "אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו אם ה' לא יבנה עיר שוא שקד שומר":

כאשר רוצים לבנות "בית חומה גדול", בתי-כנסיות ובתי-מדרשות וישיבות - אין בכך "תירוף" שבגלל זה יכולים לוותר על גניבה וגזילה וכיוצא בזה, בגלל שאחר כך ייתן צדקה, מעשר או חומש או אפילו יותר, עבור עניינים טובים, שכן, "אם ה' לא יבנה בית", לא יועיל בנין הלכנים!...

הבניין צריך להיות בנוי על יסודי התורה והמצוה, "והוכן כחסד כסא"²⁵, ואז גדלים משם "זרע ברך הוי"²⁶, שמתפארים בהם ואומרים "ראו גידולים שגידלתי".

ועל דרך זה בנוגע לכללות עניין הצדקה - שלא מספיקה הנתינה לצדקה, ונתינה בריבוי, כיון

(27) חסר קצת (המור"ל).

(28) תענית ט, רע"א. וש"נ.

(29) ואתחנן ו, טז.

(30) ראה דרך מצוותיך (לבעהמ"ס פרשת דרכים) ח"ב לרמב"ם סי' סד.

(31) מלאכי ג, יו"ד. וראה תענית שם.

(21) ראה גם ת"מ חכ"ד ע' 327. וש"נ.

(22) ברכות מז, ב. וש"נ.

(23) יומא פה, ב (במשנה).

(24) תהלים קכז, א.

(25) ישעי' טז, ה.

(26) שם סא, ט.

הגלות הראשון), נאמר³⁷ "ואת יהודה שלח לפניו גו' להורות", "לתקן לו בית תלמוד" (כפי שמביא רש"י ממדרש³⁸), ואז יכול לילך לגלות, ולולי זאת, אינו יכול לזוז מארץ-ישראל, ו"מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם"³⁹.

זוהי ההוראה של כל גדולי-ישראל, ובמיוחד נשיאי חב"ד, שבכל מקום אליו באים בני-ישראל, הן מתוך הרחבה והן מתוך מצור ומצוק, צריכים להתחיל לכל לראש בחינוך הבנים והבנות, כיון שזהו היסוד שעליו נשען בית-ישראל.

1. (וסיים כ"ק אדמו"ר):

כיון שנמצאים כאן בלי-עין-הרע ריבוי תלמידים קטנים ותלמידים גדולים,
- שהם ה"עמודים" שבזכותם ניתנה התורה לכל בני-ישראל, וצריכים להשתדל שמ"גדיים" אלו יהיו "תיישים"⁴⁰, מנהיגי ישראל וגדולי-ישראל בימים הבאים לקראתנו לשלום -
יאמרו כולם יחדיו "לחיים",
וכפי שהרכי בעל ההילולא היה אומר⁴¹, שמתוך שמחה, נעשית העבודה ביתר הצלחה וביתר מהירות, ובהרחבה והגדלה יתירה,
ותהיה זו התחלה טובה, שמכאן ולהבא יוסיפו התמדה ושקידה בלימוד התורה ובהידור בקיום מצוותיה.

(קטעים מהתוועדות יו"ד שבט, ה'תשי"ט.
תורת מנחם כרך כה עמ' 28-36)

ובנוגע לענייננו: אין לך אדם השלם, כך, שכל אדם חסר אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות. וכאן רואים מה רוצה האדם לפעול אצל ילדיו:

אם מניחים את הדגש על היגיעה וההשתדלות בחינוך הבנים והבנות שיגדלו להיות יותר רוחניים וטהורים וטובים ומקושרים בתורה ומצות - הרי זו הוכחה שההורים מרגישים בעצמם מה שחסר להם ברוחניות;

אבל כאשר מניחים את הדגש בחינוך הבנים והבנות על השאיפה להרוויח יותר כסף, ובמילא יש צורך במקצוע טוב, ונימוסים טובים, ולכן, כבר מקטנותו צריך לידע שהעניבה³² והגרביים צריכים להיות באותו צבע... - הרי זו הוכחה שההורים אינם מרגישים מה שחסר להם ברוחניות; איכפת ולוחץ להם ("זיי קוועטשט") שבחשבונם בבנק אין מספיק אפסים למספר הדולרים כפי שהיו רוצים!...

וזהו הטעם שעל-פי תורה מדגישים את גודל החשיבות וההכרח דחינוך הבנים והבנות, ועד כדי כך, שאף-על-פי שהקטן מצד עצמו אינו מחוייב במצוות, ואפילו החיוב שמצד חינוך מוטל על האב ולא על הקטן³³, מכל מקום, ישנו עניין היוצא מן הכלל - החיוב ד"ושנתם לבניך", תלמוד תורה, כמו שכתב הצמח צדק³⁴ (על יסוד דברי הרמב"ם³⁵ "מי שלא למדו אביו חייב ללמד את עצמו כשיכיר") דכיון ש"בתלמוד תורה מחוייב האב מדאורייתא ללמוד את בנו... שמא גם על הקטן יש חיוב מדאורייתא".

ועניין זה מודגש החל מלפני אלפי שנים, כמתן-תורה, שאז אמרו בני-ישראל "בנינו ערבים בעדנו"³⁶, ועוד לפני זה, קודם הירידה למצרים (התחלת

(32) ראה גם ת"מ חכ"ב ע' 163. וש"נ.

(33) ראה ת"מ חכ"ג ע' 141. וש"נ.

(34) פס"ד - חידושים על הרמב"ם בתחלתו (שלט, א).

(35) ה'ל' ת"ת פ"א ה"ג.

(36) שהש"ר פ"א, ד (א). תנחומא ויגש ב.

(37) ויגש מו, כח.

(38) תנחומא באבער, יל"ש עה"פ.

(39) יומא כח, ב.

(40) ראה ירושלמי סנהדרין פ"י ה"ב. ועוד.

(41) ראה סה"ש תש"ז ע' 122. וש"נ.

"ודוד עבדי נשיא להם לעולם!"

לקחת ה"מזומן" ולהביא הגאולה

הגם שכל אחד ואחד מישראל יודע שעל-ידי הירידה בגלות יהיה "ועבדי דוד נשיא להם" - מכל-מקום הרי ידוע הפתגם שרוצים שיהיה הכול במזומן, שיהיה "דאלאֵי גלות" ויבוא "משיח נאו", ובינתיים אין רואים זה בגלוי במזומן.

אך העניין יובן על-פי מאמר אדמו"ר הזקן הידוע (שכבר נדפס (מאמרים הקצרים עמ' תג. וש"נ)), שאפילו אם צדיק אחד עושה תשובה מיד משיח בא, והרי אדמו"ר הזקן אינו נותן בזה שום הגבלות, וכל אחד ואחד מישראל יכול להיות צדיק תיכף ומיד, אם-כן, העובדה שמשיח לא בא, היא באשמתך, ואם כן זהו עניין המעות במזומן, כפשטות העניין. וכשאומרים שרוצים לראות המזומנים בכיס, הרי אין הכוונה שרוצים שיהיה בכיסו הלחם והמאכל שקונה על-ידי המעות, אלא שיהיו מעות מזומנים שיוכל לקנות בהם דבר מאכל, ואחר-כך קונה בהם לחם ונוטל ידיו ומברך ורק אחר-כך אוכלו, ועל-דרך זה הוא בענייננו, שיש בכיסו ובידו וביכולתו של כל אחד ואחד להיות צדיק ולעשות תשובה, ועל-ידי זה לקבל מיד את הגאולה, ואין צריך לזה שום עבודות, אלא הרי זה ברגעא חדא ממש... ואין צריך אלא טירחא קטנה לקחת את המזומן ולהביא על-ידו את הגאולה וכו'.

וזהו תוכן נקודת כל העניינים ונקודת כל הנקודות, דנקודת כל העניינים היא שיהיה ודוד עבדי נשיא להם לעולם, ונקודת כל הנקודות היא שעניין זה יהיה בפועל ממש ובקרוב ממש, בעגלא דידן.

(מאמר ד"ה "ויגש", שבת קודש פרשת ויגש, ט' בטבת תשמ"ו. התוועדות תשמ"ו, כרך ב, עמ' 254)

העולם תובע שכל יהודי יעמוד במצב של גאולה

דובר ועוררו כמה פעמים לאחרונה - שלפי הודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, סיימו את כל ההכנות לגאולה, ועתה יש רק "להמשיך" את הגאולה בפועל לגשמיות וחומריות העולם (חומריות הנהפכת לגשמיות), בגלוי לעיני בשר.

...היום צריך רק לפקוח את העיניים ואזי יראו איך שכל העולם תובע שכל יהודי כבר יעמוד במעמד ומצב של גאולה האמיתית והשלימה.

ויש לומר, שזה גופא הטעם מדוע רואים כיום שבני-ישראל יכולים לעמוד בענייני היהדות בכל התוקף וזקיפות הקומה ("בעה"ב'שקייט") גם על אומות העולם - ואין הדבר תלוי אלא ברצונם - שכן היות שעומדים תיכף לפני הגאולה, שאז יתגלה בפועל איך "ועבדי דוד נשיא להם לעולם", "וידעו הגויים כי אני ה'" - משום כך משתקף הדבר בפועל במצב דורנו, כהכנה המובילה מיד לגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו.

ולהוסיף שזה מרומז גם ב"ויגש אליו יהודה", שבד-בכד עם הסיוע של תוקף העבודה של יוסף שבדורנו - כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ישנו גם ה"ויגש אליו יהודה", משיח שיבוא בקרוב ממש, "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", המגיע בסיוע ונתינת כוח של יוסף (שבדורנו), "כמוך כפרעה", (פרעה דקדושה) ד"אתפרעו ואתגליין מיניה כל נהורין".

(שבת קודש פרשת ויגש, ז' בטבת תשנ"ב. ספר-השיחות תשנ"ב כרך א, עמ' 25)

"הספרייה שלי"

הרבי עורר מוציאים לאור ואספני ספרים לשלוח ספרי יהדות וסביב לה לספרייה המרכזית, ולקבל ספרי קה"ת תמורתם • רשימת ספרים נדירה שביקש הרבי לרכוש עבורו • החשיבות שהרבי ייחס לקיבוץ כל החומר הנכתב בנושאי יהדות, ואף ירחונים וכתבי עת, ובקיאותו בפרטי מאמריהם • לרגל היום הבהיר ה' טבת - 'דיזן דהספרים נצח'

הקודש אצל הרבי מליובאוויטש' (קה"ת תשנ"ה),
וב'בית הגנזים' (קה"ת תש"ע).

ספרים מעניינים...

וכך כתב הרבי למר יצחק אדל בכ"ו ניסן תשי"ט
(אגרות קודש כרך ח"י עמ' שלח):
לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו ולאחרי
זה ספריו אשר שלח ע"י הרב א. ח. שי' גליצנשטיין.
תשואת-חן על תשורתו זו, ובטח גם להבא
ישלח לכאן מפרסומו בשטח האמור [=נגינה], כיון
שהספרייה כאן היא תועלת הרבים.
בו' אלול תשי"ב (האמת והשלום אהבו' עמ'
42) כתב הרבי להרה"ח ר' שלום חסקינד, שנסע
בשליחותו למרוקו ולארץ הקודש, כאשר כבר
שהה בארץ-הקודש:

בנועם קבלתי מכתבו עם רשימת הספרים
שמצא אצל המוכר ספרים. והנה מובן שלא היתה
כוונתי שיקנה ספרים, ושבתחילה יהיה נוסף על זה
מחירים גדולים, כי אם בתוך חילוף או בתור תשורה
להספרייה שלי ולכן כמו שכתבתי מכבר יציע
להמוכר ספרים שיחליפו את הספרים על ספרי
הוצאת קה"ת.

ובשאלתו איך להשוות את המחירים, הרי בטח
נמצא שם הקטלוג שלנו, ואפשר שגם זוכר בעל פה

להשתתף בהרחבת הספרייה

כתב הרבי ב"ג ניסן תשי"ג (אגרות קודש כרך
ז' עמ' ריז):

במענה על שאלתו. הנה מעונין אני בכל עניני
דפוס שיש להם איזה שייכות ליהודים ויהדות, וכבר
נהגו רבים ששולחים להספרי' שלי מכל הנדפס על-
ידם או היו"ל על-ידם, ואף שאין אצלי קופה להוצאה
[=תשלום] עבור זה, אבל הספרייה שלי מחליפה למי
שרוצה בזה על הספרים הוצאת קה"ת...
יצויין כי בנוסח המודעה שהתפרסמה על-פי
הוראת הרבי בשנת תשמח והוגעה על-ידו הדק
היטב נאמר בצורה מפורטת (עבודת הקדוש עמ'
קכז):

"הננו פונים בזה לכל מחברי ספרים, ובראשם
רבני ישראל, לכל המוליי"ם, ולכל אספני ספרים,
בבקשה כפולה להשתתף בהרחבת הספרייה
הגדולה והחשובה הזאת, להרחיבה בספרי ערך בכל
מקצועות היהדות, כולל כתבי עת, חוברות וכיוצא
בזה - ובכלל כל חומר שיש לו איזה שייכות שהיא
ליהודים ויהדות".

על בניית הספרייה והתפתחותה ראה בהרחבה
בספריו של הספרן הראשי שלה - הרה"ג הרב
שלום דובער לוין שליט"א, 'ספריית ליובאוויטש'
קה"ת תשנ"ג, פרק יו"ד (עמ' קלג ואילך); 'עבודת

קאפיל", כי "הספר הובא כמה פעמים בדרושי הצמח צדק... ובשער הספר (דפוס קארעץ) איתא שהובא הספר לפני הבעל שם טוב וחיבבו וכו'".
 הספר לקוטי מהרי"ח היה כבר בנמצא אצל הרבי, וכפי שכבר כתב בג' מנחם אב השי"ת לרב גרינגלאס (אגרות קודש כרך ג' עמ' שנו): "ספר לקוטי מהרי"ח ישנו אצלי, ונהניתי ממנו כמה ציונים, מקורי מנהגים וכיוצא בזה".
 אחד החסידים שהרבה לשלוח לרבי ספרים חשובים ובמיוחד ספרי קבלה וכיוצא בזה, הוא הרה"ג הרה"ח הרמ"ז גרינגלאס שליט"א, אשר זכה לקבל מהרבי הרבה תשובות מאלפות בענייני ספרים וסופרים.

רק כתבי עת בעלי תוכן

בכ"ד ניסן תשי"ז כתב הרבי לרב חנוך גליצנשטיין (אגרות קודש כרך ט"ו עמ' עד):
 מהנכון היה לסדר אם אין הוצאות וקישוים בדבר שישלח להספריה כאן את כל המכתבי"עת דארץ הקודש ת"ו המופיעים ביום ו' ערב שבת קודש שכפי השמועה יש בהם תוכן מענין קיים.
 בקשת הרבי לכתבי עת ש"ש בהם תוכן מענין קיים", ולא חדשות חולפות כבעיתונים, מצאנו גם אצל כ"ק אדמו"ר הרי"צ, כאשר כתב בכ"ב שבט תרצ"ז להר"י שמוטקין (צוטט ב'ספריית ליובאוויטש' עמ' קז):

כל עניני דפוס באותיות עברית באיזה שפה שתהיה ובאיזה תוכן ונושא יהודי שיהיה, גם ירחונים, מודעות וקול"קורא'ות... מלבד מכתבי עתים יומיים, שאינו מעניין.

ובכ' אדר תשט"ו כותב הרבי גם הפעם לרב גליצנשטיין (אגרות קודש כרך יו"ד עמ' שצז):
 בטח ישלחו לכאן את השבועון פנים-אל-פנים ואת הספר יחידי סגולה. וכבר עוררתי איזה פעמים, שכדאי להסביר למחברים ומו"לים מכל הסוגים על-דבר התועלת בזה שימצא כל היוצא-לאור על-ידם בספרייתנו כאן.
 [על הספר 'יחידי סגולה' כתב הרבי מכתב מיוחד ובו הערות מדהימות, נדפס באגרות קודש. ואכ"מ].

מחיה הספרים שיציע אותם להמוכר ספרים וכו', ורשום בזה הספרים שמעניינים אותי.
 בשולי המכתב באה בצורה נדירה, לפי הנדפס בסדרת אגרות קודש, "רשימת הספרים המעניינים אותי":

1. בית לחם יהודא על ע[ץ] ח[נים], ב' כרכים.
2. לשם שבו ואחלמה 4=5 כרכים - זאץ [=סעט] שלם.
3. שלום ירושלים שו"ת בקבלה.
4. מעיל קודש ובגדי ישע הג' על עץ חיים ושער הכוונות.
5. סידור ר"א שערבי [שרעבי?] 9 חלקים.
6. דמשק אליעזר פירוש על הזהר.
7. בני אהרן פירוש שער הגלגולים.
8. חושב מחשבות = ומגן דוד.
9. כסא מלך על התקוני זהר.
10. ספר המקנה על המצות = ואוהב ישראל.
11. חמדת צבי על תקוני זהר.
12. פתח עינים (שר שלום שרעבי).
13. שער גן עדן.
14. נשמת שבת הלוי, חידושי התורה, לקט יוסף, נחלת בנימין, דברי שאול על התורה, מנחת העומר.
15. ליקוטי מהרי"ח - על סידור התפלה - מהרי"ח פרידמן. ג' ח[לקים]. נגלה.

"נהניתי ממונו כמה ציונים"

קצת יותר מחודש ימים קודם לכן, בא' במנחם-אב, כתב הרבי על-ידי הרב חסקינד הנ"ל לאנ"ש בארץ הקודש (צוטט ב'ספריית ליובאוויטש' עמ' קלז):

מחפש הנני למלא את הספרייה שלי גם בספרי המחברים הספרדים ובספרי קבלה הן מהספרדים והן מהאשכנזים... הייתי מכיר תודה אם היו משתדלים [ב]אוסף ספרים אלו ולהמציאם לאט לאט אלי.

יצוין שהרבי יצוין בשנים הבאות לכמה מהספרים ברשימה זו. יובאו כאן שתי דוגמאות לפחות:

בתורת מנחם - מנחם ציון (כרך ב' עמ' 393)
 התבטא הרבי על הספר "שער גן עדן - לר' יעקב

פרשת ויגש

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני... ואל יחר אפך בעבדך (מד, יח)

כשניגש יהודה אל יוסף היה מוכן למלחמה, כנאמר במדרש (רבה) כאן - "ר' יהודה אומר הגשה למלחמה, כמה דאת אמר וייגש יואב והעם אשר עמו למלחמה".
יהודה היה מוכן לסכן את עצמו במלחמה כדי להציל ילד יהודי אחד, אשר הוא היה אחראי לשלומו - "כי עבדך ערב את הנער" (פסוק לב).
ללמד: הורים, שהם האחראים לחינוכו של כל אחד ואחד מילדיהם, חייבים למסור את נפשם בעבור ילדיהם, כדי שהם יקבלו חינוך יהודי טהור.

(ליקוטי שיחות, כרך א, עמ' 94-95)

אני יוסף העוד אבי חי (מה, ג)

וכי לא הבין יוסף שאביו חי? הלא כל הסירוב להביא את בנימין נבע מהתנגדות יעקב, וכל הדרישה שלו עם אחיו סבב אודות אביו, ומדוע שאל "העוד אבי חי"?
אלא המילים "העוד אבי חי" נאמרו בלשון תמיהה (ולא בלשון שאלה): יוסף התפלא שאביו עדיין בחיים. אמרו חז"ל כלל: "גנזה על המת שישתכח מן הלב", אבל על החי אין אדם מקבל תנחומין" (ראה רש"י לז, לה).
וזהו שתמה יוסף: מכיוון שאני בחיים, ובמשך כל עשרים ושתיים השנים האלה יעקב אבי התאבל עליי; כיצד הוא עדיין מחזיק מעמד? "העוד אבי חי"?

(ליקוטי שיחות כרך טו, עמ' 387)

כי למחיה שלחני אלקים לפניכם... לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדלה (מה, ה"ז)

חשכת הגלות, הלחץ והדחק של טרדות הפרנסה, מקשים על האדם להתבונן בגדולת הבורא ומונעים ממנו לגלות ולעורר את האהבה הטבעית לה' שיש בכל נפש מישראל ("אהבה מסותרת"). לכן בחמלת ה' על עמו ישראל הוא שולח להם בכל דור צדיק עליון, שהוא בחינת יוסף הצדיק, המשפיע אור לכל נשמה, היינו שנותן בה כוח לעורר ולגלות את האהבה המסותרת, על-ידי התבוננות בגדולת ה'. ככתוב (תהילים צז) "אור זרוע לצדיק".

זהו שרמז הכתוב:

"כי למחיה שלחני אלקים לפניכם" - יוסף 'נשלח' מדרגתו הנעלית לגלות את ה'אהבה המסותרת' בנשמות ישראל, ולהחיותן בחיים רוחניים במשך הגלות הארוכה,
"לשום לכם שארית בארץ" - בארץ העליונה, ארץ החיים,
"ולהחיות לכם לפליטה גדולה" - בימות המשיח, שאז יהיה "הגדיל ה' לעשות עמנו" (תהילים קכו). "אור זרוע' הנ"ל ייתן אז פריו ב'צמיחה' בריבוי מופלג.

(תורת חיים בראשית חלק ב, דף קה)

ויפול על צווארי בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צוואריו (מה,יד)

ויפול על צווארי בנימין אחיו ויבך: על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופו ליחרב. ובנימין בכה על צוואריו: על משכן שילה שעתידי להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב (רש"י)

מדוע בכה יוסף על חורבן המקדשות בחלקו של בנימין ובנימין בכה על חורבן המשכן בחלקו של יוסף, ולמה לא בכה כל אחד ואחד על החורבן העתידי להתרחש בחלקו הוא?!
אלא כשאדם רואה שה'מקדש' הרוחני של חברו 'חרב' - עליו לעשות כל שביכולתו כדי לעזור לחברו לתקן את המצב, ואם השתדלותו אינה נושאת פרי, עליו להצטער על מצב חברו עד כדי הוזלת דמעות. לעומת זאת, כאשר ה'מקדש' הפרטי שלו חרב, אסור לו להסתפק באנחה ובכבייה אלא עליו לעשות ולפעול במלוא המרץ לבנייתו מחדש.

(לקוטי שיחות כרך י', עמ' 150-148)

וינשק לכל אחיו ויבך עליהם ואחרי כן דיברו אחיו אתו (מה,טו)

בזוהר (על הפסוק) נאמר, שנצנצה ביוסף רוח הקודש והוא בכה על גלות עשרת השבטים (זהו ש'עלהם' נכתב חסר יו"ד, לרמז על גלות עשרת השבטים), אך אחיו לא בכו, כי לא זכו להשראת רוח־הקודש. אומר על כך הגאון המקובל רבי לוי־יצחק שניאורסון:
ראויים היו האחים שתשרה עליהם השכינה, אולם לא שרתה עליהם משום שמכרו את יוסף ובכך גרמו להסתלקות השכינה מיעקב אביהם (ראה פרש"י בפסוק כז). לכן נענשו - מידה כנגד מידה - שגם עליהם לא תשרה השכינה, אפילו בשעה שהתוודעו אל יוסף.

(לקוטי לוי־יצחק כרך א, עמ' קצה־קצו)

עשרה חמורים נשאים מטוב מצרים ועשר אתונות נשאות בר ולחם ומזון לאביו לדרך (מה,כג)

מטוב מצרים: מצינו בגמרא ששלח לו יין ישן, שדעת זקנים נוחה הימנו (רש"י)

מנין שלח לו יין?

'חמר' פירושו יין, כדכתיב (דברים לב), "ודם ענב תשתה חמר", ותירגם התלמוד הירושלמי - "מן הדא יהוון שתיין כוס דחמר". וכן נאמר (תהילים עה), "ויין חמר מלא מסך", ופירש רש"י - "יין חזק". ובלשון הגמרא - 'חמרא' הוא גם חמור וגם יין.
וכיוון ש'חמרים' כאן חסר כתיב (בלי ו), רומז הכתוב ששלח (נוסף על החמורים) גם יין ישן הנקרא 'חמר'.

(אור־התורה בראשית, כרך ה, עמ' 1976)

* * *

מצרים נמשלה לחמור, ככתוב (יחזקאל כג) "אשר בשר חמורים בשרם", וישראל נמשלו לגפן, ככתוב (תהלים פ) "גפן ממצרים תסיע". בזה ששלח יוסף חמורים טעונים יין רמז לאביו שמצרים בטלים לישראל, ויוכלו 'לבררם', ככתוב (שמות יב) "וינצלו את מצרים".

(אור־התורה כרך ה, עמ' 1976)

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת ויגש

ד' בטבת

שחרית. קריאת התורה: לשלישי, מסיימים: "ותחי רוח יעקב אביהם" (מה, כז),¹ לרביעי: "איתו מצרימה" (מו, ז), לחמישי: "הבאה מצרימה, שבעים" (מו, כז).²

יום ראשון,

ה' בטבת

היום בו 'דידן נצח'³ באופן גלוי, לעיני כל העמים (בבית המשפט הפדרלי), בנוגע לספרי וכתבי רבותינו נשיאינו שבספריית ליובאוויטש, בשנת תשמ"ז.
כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הכריז על יום זה כיום סגולה ועת רצון לדורות.⁴ כמו־כן יצא בקריאה קדושה להוסיף ולהרחיב את ספריית אגודת חסידי חב"ד ליובאוויטש, וכן לייסד ספריות תורניות ציבוריות ולהרחיב גם את הספרייה הפרטית של כל אחד ואחד, במיוחד של ילדים ב'בית חב"ד' הפרטי שלהם, בספרי רבותינו נשיאינו ובספרי קודש בכלל.
מדבריו במעמד השמחה: "כמו בעת מאסרו וגאולתו

של רבנו הזקן, הרי בעל השמחה והגאולה למד מכל האירועים הוראות בעבודת ה', ואחת המסקנות שלו היתה להוסיף ביתר שאת בהפצת המעיינות חוצה. לאור כל זה ברורה ההוראה האלוקית הנצחית בקשר לאירוע הנוכחי, שדווקא מן הטיעונים וההאשמות כאילו אגודת חסידי חב"ד, כולל הספרייה שבה נמצאים הספרים וכתבי דא"ח, איננה בשימוש עבור הפצת המעיינות חוצה, הרי דווקא מטיעונים אלו יש ללמוד עתה להגביר עוד יותר את הפצת תורת רבנו ולימודה ביחיד וברבים מתוך שמחה עצומה והתלהבות, שמחה פורצת כל גדר"⁵.

מההוראות ("אבן הבוחן" דנצחון הספרים) דיום זה: להוסיף בקביעות עיתים לתורה, כולל ובמיוחד לימוד ברבים, ולכל לראש - לימוד [משניות, ועל דרך זה בספרים שנפרדו המביא לידי מעשה, עד ללימוד ההלכות ברמב"ם ושו"ע ונו"כ ועד לפנימיות התורה, ולעורר רבים לזה].⁶

רכישת ספרי קודש - שיהיו בכל בית יהודי פרטי, וגם בחדר האוכל, ספרי יסוד (נוסף לחומש, סידור, תהילים, ובבית חסידי - גם ספר התניא

(5) תקציר - ע"פ 'ימי חב"ד'.

בשעתו נמשכה השמחה שבעת ימים, כאשר בכל יום היה הרבי אומר שיחה מיוחדת. בשיחת ש"פ ויגש אמר בין השאר: "יש להכריז ולפרסם שבימינו אלה נמצאים אנו בזמן (ומקום) מיוחד, אשר, לא נותר בו אלא עניין אחד ויחיד - וחיוב אדם לומר בלשון רבו, כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר: **'ענימזו הכן כולכם, לבניין בית-המקדש העתידי בניית דוד מלכא משיחא!'**" (התועדויות' תשמ"ז ח"ב עמ' 203).

השיחה האחרונה, אור ל"ב טבת, הוקדשה להצעות להכנות לקראת יו"ד שבט, לכל אנ"ש ולכל ישראל, אנשים נשים וטף, בנייהן היספה בתורה ובצדקה, כולל בהפצת המעיינות חוצה, עריכת 'בחינות' ע"י 'עשה לך רב' של כל אחד ואחת מדי עשרה ימים, ודיווח מלא עליהן לרבי (שם, עמ' 236).

(6) 'התועדויות' תשמ"ח ח"ב עמ' 164-174. סה"ש תשנ"ב ח"א עמ' 211-212.

(1) 'התועדויות' תשמ"ז ח"ג עמ' 175 (בלתי מוגה).

(2) כך קרא הבעל־קורא אצל הרבי, הרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה, כנדפס בחומש 'תורה תמימה' (ההפסקים וכד' הנדפסים שם הם כמנהג ישראל ברוסיה בשעתו. בחומש זה השתמש הרבי לשמיעת קרה"ת וקריאת ההפטרות), וכ"ה בחומשים הרגילים ובס' חת"ת ובתיקון 'איש מצליח' (משא"כ בתנ"ך קורן וברויאר).

(3) ראה סיפור חז"ל אודות הכרזה זו - ויקרא רבה פכ"ד, ג. משמעותה בעבודת ה' נתבארה בהתועדויות תשמ"ז ח"ב עמ' 243.

(4) בסיום חזרת הש"ץ ביום זה (בשנת תשמ"ז), החל הש"ץ (הרה"ח ר' זאב־חזקאל שי' הכהן כץ) לומר קדיש. הרבי הביע תמיהה על כך, ונענה שיש (ואכן היה) חתן בבית־הכנסת.

לשתות, יתנה בפירוש לפני השינה שיוכל לאכול או לשתות. ואם רגיל לשתות בקומו, אין צריך להתנות לשתיה¹¹.

עלות השחר במרכז הארץ לפי הגרא"ח נאה: 4:29

קטנים שיש בהם דעת להתאבל על ירושלים, מאכילים אותם מאכלים פשוטים, ולא יאכלו מעדנים¹².

שחרית: הציבור אומר 'עננו' רק במנחה, אבל הש"ץ אומר 'עננו' גם בשחרית (בחזרת הש"ץ) בברכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'רפאנו', "אם יש בבית-הכנסת אף רק שלושה מתענים"¹³. ואם אין, ואורו ב'שומע תפילה'¹⁴. סליחות¹⁵:

הע' 4.

11) שו"ע סי' תקס"ד ונו"כ. בכף-החיים שם ס"ק ז אוסר זאת משום אכילה לפני עלות השחר, אבל באג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ג עמ' עה איתא, שגם לפי האוסרים זאת בכלל על-פי הוזהר, מותר לכל הדיעות באם עושה זאת לרפואה, לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בזה.

12) ראה משנ"ב סי' תקנ"ט ס"ק ה, כף החיים שם ס"ק ט ונטעי-גבריאל בין-המצרים פ"ו עמ' סח, וש"נ.

13) ספר-המנהגים עמ' 45, וש"נ לפסקי דינים לאדמו"ר הצמח-צדק אר"ח סי' תקס"ו ולשו"ת שלו שער המילואים ס"ח. בשו"ת שם דן לומר ענו אף בלא "שבעה שאכלו פחות מכשיעור" האמורים שם, ובפסקי-דינים (שנכתב אח"כ) הורה כן למעשה, ואף באג"ק כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו חט"ז עמ' שיג ובהגהותיו לוח כולל-חב"ד תשט"ז (ראה לוח זה ביום תענית אסתר) מעתיק הרבי רק "ג' מתענים" ללא איזכור ה"שבעה שאכלו" כלל [וכן הורה בעל תה"ד - הובא בס' לקט-יושר] (וראה 'התקשרות' גיליון לג עמ' 18).

14) משנה-ברורה סי' תקס"ו ס"ק יג.

15) לפי מנהגו הן נאמרות **בתוך** סדר התחנון, ובהשמטות המתחייבות כמבואר בס' המנהגים עמ' 52.

אם חלה ברית-מילה היום, כשהמילה בשחרית במניין זה, ואף בחתן בז' ימי המשתה (ואף ביום חופתו) אף שאין אומרים תחנון, אומרים סליחות ויודו כרגיל. וי"א שהחתן ובעל הברית עצמם לא יאמרו סליחות (ראה השלמה לשו"ע אדמו"ר סי' קלא ס"ז, נדפסה בסוף ח"א עמ' 357 ובמהדורה החדשה בח"ד עמ' תכה). אמנם היתה בזה הוראה כדלהלן:

"ימי הסליחות של שנת תשי"ד היו בתוך שבעת ימי המשתה שלי. במוצ"ק סליחות, לפני אמירת הסליחות אמר לי כ"ק אדמו"ר: כל הסליחות תאמר בביהכ"ס ביחד עם הציבור, אבל כשנגיע לתחנון [כנראה הכוונה ל'ויאמר דוד... יבשו רגעי'] אז תצא מבית הכנסת בכדי לאפשר לציבור לומר תחנון, ואתה

וכו') כולל ובמיוחד ספרי הלכה למעשה בחיי יום-יום, שילמדו בהם לעתים קרובות.

וכן שלכל ילד וילדה יהיו ספרי קודש משלהם ("תניא קטן"), בחדרם, ויסבירו להם שלא יחששו מקריעה מרוב השימוש, כי אז אדרבה יקנו להם ספרים חדשים ומהודרים עוד יותר. וכן לדבר עם המו"לים ומוכרי הספרים על הנחה מיוחדת לרכישתם, וכל הזריז בכל זה הרי זה משובח, כולל גם על-ידי הזמנה מראש כ'מנוי' ("פרענומערנאנטן") המקבל את הספר תיכף ומיד בצאתו לאור.

וכן לקיים מנהג ישראל לתת מתנה לחתן-ש"ס, ולכלה - סידור 'קרבן מנחה' (ובימינו אלה - ספרי הלכה בעניינים השייכים להנהגת הבית "בלשון ברורה ודרך קצרה" בלה"ק, או מתורגם לשפת-המדינה. וזה קודם להשתדלות להכין את כלי הבית "מטה ושולחן וכסא ומנורה"), וכל המרבה הרי זה משובח. וכן לתת ספרי קודש כמתנה, גם לילדים, לקראת שמחה פרטית או יום-טוב⁷.

יום ראשון בלילה, אור ליום שני. גם אם אין עננות, יש לקדש את הלכנה עוד הערב (אף ש'שבעה שלמים' יהיו רק מחר בבוקר)⁸.

יום שישי

עשרה בטבת

תענית ציבור⁹.

מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר¹⁰. השוכב לישון וברעתו להשכים לאכול או

(7) 'התועדויות' תשמ"ח שם עמ' 171-173, תשמ"ט שם עמ' 103. סה"ש תשנ"ב עמ' 227, 360, 488.

(8) כמובא ב'התקשרות' גיליון תנד עמ' 15, שא"צ שבעה שלמים, עיי"ש.

(9) יום זה הוא התחלת המצור על ירושלים, שהוא המקור לכל הצרות והגלות, ולכן ישנה בו חומרא לגבי שאר הצומות (ראה לקוטי-שיחות כרך כה עמ' 267. כרך טו עמ' 420 הערה 78 וש"נ). ומידה טובה מרובה, שכן הוא גם בנוגע לחלק הטוב ד"אתהפכא חשוכא לנהורא" דיום זה, הן העניין המשותף בכל הצומות, והן העניין הטוב שבמאורע הפרטי דעשרה בטבת, 'סמך' מלשון 'סומך נופלים', שמדוגשים בעשרה בטבת יותר מאשר בשאר הצומות - לקוטי-שיחות כרך כה עמ' 464.

(10) סידור אדמו"ר 'סדר ספירת העומר' (שהצום מתחיל בעלות השחר). וראה הנסמן ב'התקשרות', גיליון רפב עמ' 18

רגילים לאומרן בעמידה¹⁶, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו, וכן אבינו מלכנו. מנהגנו לאומרן אחרי שמונה-עשרה, בסדר דלהלן¹⁷:

אשמנו / א"ל אך אפים / נפילת אפים / כי עם ה' / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אזכרה¹⁸ / א"ל מלך¹⁹ / אלקים באו גויים / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אבן הראשה²⁰ / א"ל מלך / אבותי כי בטחו²¹ / א"ל מלך / זכור רחמך²² / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו²³

לא תאמר, וכשיגמרו התחנון תוכל לחזור לביהכ"ס ולהמשיך אמירת הסליחות עם הקהל. וכן נהגו אח"כ כל השנים... (הרה"ח ר"ל ש"י גרונר). ולכאורה ה"ה לסליחות דת"צ, אלא שכאן אין 'תחנון' וא"צ לצאת, וה"ה לבעל ברית. לענין 'אבינו מלכנו', חידש הרבי שאמירתו תלויה בתחנון (אוצר מנהגי חב"ד' אולת-תשרי עמ' ל, משיחת ו' תשרי תשל"ה. וכן נדפס בסידורי תהילת ה' משנת תשל"ח ואילך בשוליי-הגיליון לפני 'למנצח יענד'. וצ"ע שבסליחות-קודש תש"מ ח"א עמ' 865 מסופר, שבצום גדליה תש"מ ה' חתן במניין של הרבי ולכן לא אמרו סליחות, וכשמדדו לומר קדיש אחר שמו"ע הורה הרבי לומר 'אבינו מלכנו', עיי"ש. ראה גם 'אוצר' שם עמ' קס ס"ט. 'התקשרות' גיליון שלא עמ' 18).

16 מובא מס' קיצור של"ה.
17 ע"פ לוח כולל-חב"ד, ספר-המנהגים עמ' 53, וליקוט טעמים ומקורות' מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנדפס בסוף 'סדר הסליחות על-פי מנהג חב"ד'.
18 בסידור יעב"ץ (אשכול) ו'אוצר התפילות', הנוסח בבית האחרון: 'סדרתי בשעת, יגלה לי טובו' ולכאורה כצ"ל.
19 במחזור השלם וב'סליחות - מנהג חב"ד' נדפס תמיד "הכודעת", ואילו בסידור 'תורה אור' עמ' 372, בסליחות דשני וחמישי, תענית ציבור וכו', נדפס "כמו שהודעת", וכן צולם בסידורי 'תהלת ה' הישנים, וכן נשמע בבירור בהקלטות מתפילת הרבי בסליחות לעשרה בטבת (התזת השי"ן במבטא רבינו ניכרת למדי), ולא כפי שתוקן בלוח זה בעבר ע"פ ה'סליחות'.

20 בסידורים הנ"ל, בבית השני: "רכה וענוה, בשושנים סוגה" ולכאורה כצ"ל.
21 פיוט מסוג 'פזמון'. בסוף 'פזמון' 'ברובם המכריע של סליחות הנדפסות - חזורים חלק מחרוזת הראשון בין חרוז לחברו' ובסוף הפיוט חזורים את כל החרוז הראשון (הערה 4 ב'ליקוט טעמים ומקורות' הנ"ל), אך במראות-קודש מעשרה בטבת תשמ"ט ברור שהרבי חזר את כל החרוז הראשון בין בית לבית.
22 סידור תהילת ה' עמ' 347. וצ"ל בו 'פקדנו בישועתך' בלא ו', כבפסוק, וכן נדפס ב'סליחות - מנהג חב"ד'.
23 פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל,

/ משיח צדקך²⁴ / א"ל רחום שמך²⁵ / עננו ה' עננו²⁶ / מי שענה לאברהם / רחמנא דעני²⁷ / 'אבינו מלכנו' הארוך²⁸, וכו': 'ברך עלינו שנה טובה'; 'זכרנו ל...' / ולא 'זכרנו בספר'²⁹ / ואנחנו לא נדע / חצי קדיש.

קריאת התורה:

קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים³⁰.

מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה³¹. קראו לתורה מי שאינו מתענה, וצר לו להודיע מפני חילול השם - יעלה³².

את הפסוקים: "שוב מחרון אפך... ", "ה' ה' א"ל רחום... ונקה", "וסלחת לעוננו" - אומר הציבור

עד הפסוק 'אל תעובנו' ולא עד בכלל. אחרי 'אתה תענה, ה' אלוקינו' סוגרים הארון.

24 מדלגים "או"א... אשמנו... סרנו... " כיוון שכבר אמרו זאת בנוסח התפילה, וי"א שהרבי דילג גם 'הרשענו ופשענו'.

25 הרבי כשעבר לפני התיבה אמר 'למען אמיתך... ברידתך' וכו' עד גמירא, כמו בניקוד הנדפס בסידור ב'הושענא' ליום הראשון.

26 "ירך לרצות" - באג"ק ח"ב עמ' קסג מסיק שהעיקר לנקד "לְרַצוּת", ויש לברר איך נהג הרבי כש"ץ.

27 במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן תפילה זו בסיום הסליחות (ספר-הניגונים, ניגון רמז).

28 כולו יחדיו ש"ץ וקהל מתחילה ועד סוף. במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן: "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה" (ספר-הניגונים, ניגון ו).

בסידורי תורה-אור ותהילת ה', ובשנים האחרונות גם במחזור השלם, נדפס: זְכוּיּוֹת, וכו' בלוח התיקון לסידור תו"א, נ"י תש"א. וראה סידור 'עבודת ישראל' עמ' 110, ערוך השלם ערך זך א' בסופו, ועוד.

29 ספר-המנהגים עמ' 45. וראה אג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ב עמ' קסג. קובץ 'גדיל תורה' ברוקלין, גליון נח עמ' קלא.

30 ספר-המנהגים שם. וש"נ.

31 שו"ע סי' תקס"ו סי' בשם יש מי שאומר, והובא למעשה בשו"ת צמח-צדק (שער המילואים ח"א סי' י, ובמהדורת תשנ"ד או"ח סי' קי). במשנ"ב סי' כ ק הביא מסידור דרך-החיים דה"ה למי שאין בדעתו להשלים התענית, ויש מקילין בזה (שערי-אפרים ש"א סי' ט רק במקום צורך גדול, ובשו"ת שואלי-ומשיב תנינא ח"ב סי' נח ושו"ת אפרקסתא דעניא סי' עז מקילין בכלל, ולכאורה כן משמע משו"ת הצמח-צדק הנ"ל המביא לצירוף גם 'ז' שאכלו פחות מכשעור" שהרי מדובר שאח"כ יאכלו כרגיל).

32 לוח כולל-חב"ד בצום גדליה, ממשנה-ברורה סי' תקס"ו סוף ס"ק כ ואש"ת מנחת-אלעזר ח"ב סי' עד.

הזמן הרגיל, מפני קריאת התורה. בשנת תשד"מ חל צום עשרה בטבת בערב-שבת. התפללו מנחה בשעה 2:00, והרבי אמר כארבעים דקות 'דברי כיבושין'³⁸. תחילה דן אם יש מקום ל'דברי כיבושין' גם בקביעות כזאת שבה חל הצום בערב-שבת. והסביר, שניתן לקיים את המנהג מתוך שמחה, ואף ה'תשובה תתאה' של התענית מהווה הכנה ל'תשובה עילאה' רשבת-קודש³⁹. לפני חלוקת שליחות מצווה לצדקה, הורה הרבי למוזכר הרה"ח רי"ל שי' גרונר לשאול את הרב מתי אפשר להתפלל 'קבלת שבת'⁴⁰.

תפילת מנחה:

הודו, פתח אליהו, וידבר וקטורת, אנא בכוח, אשרי, חצי קדיש, הוצאת ספר-תורה וקריאת 'ויחל' לשלושה אנשים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים לאחריה חצי קדיש. מפטירים 'דרשו ה' בהמצאו' (ישעיה נה, רנח), ומברך אחר-כך שלוש ברכות, ומסיים 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש⁴¹, תפילת לחש.

במנחה אומר גם היחיד 'עננו' בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים 'כי אתה שומע'. אם שכח (וכבר אמר שם ה' דסיום הברכה), אומר בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור', קודם 'יהיו לרצון' האחרון. הש"ץ אומר כבשחרית בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'.

הנהוגים נשיאת-כפיים בכל יום, נושאים כפיהם גם בתפילה זו⁴², רק אם התפלה היא לאחר פלג

בקול רם ורק אחר שסיימו, אומרם הקורא בתורה³³. הרבי, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם יחד עם הציבור³⁴.

בקריאת הפסוק 'ויקרא בשם ה'", יש להפסיק מעט בין 'בשם' ל'ה'" כי בפסוק מופיע תחת המלה "בשם" טעם מפסיק, הטעם 'טיפחא'³⁵.

שיעורי תורה: לכאורה יש מקום (לנוהגים בכיו"ב) ללמוד היום מעניינא דיומא בתנ"ך (מלכים-ב כה, א-ג. ירמיה לט, א. נב, ד-ה. יחזקאל כד)³⁶.

צדקה: בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי עלות הסעודות שהיו אוכלים היום³⁷. והמתפללים מנחה אחרי הדלקת הנרות, יזכרו לתת לצדקה בשחרית.

זמן תפילת מנחה:

כיוון שהצום חל בערב-שבת-קודש, ניתן להקדים את התפילה (זמנה החל משעה 12:07 במרכז הארץ). המתפללים לאחר הדלקת הנרות, יזכרו להקדים את זמן התפילה בכרבע שעה לפני

33) שערי-אפרים שער ח סעיף קז.

34) וסיים עם הש"ץ, 'התקשרות' גיליון מ ס"ע 18. ודלא כמ"ש בשערי-אפרים שם, שאומר רק עם הש"ץ.

35) לוח כולל-חב"ד, צום גדליה. ולהעיר, שמהפסק-טעמים זה (בניגוד לפסוקים שבהם קרא אברהם בשם ה', שם אין הפסק בין "בשם" ל"ה") הוכיח הראב"ע (לעיל לגיט) שהפירוש הוא 'שה' קרא, וכ"ד החוקוני, הספורנו ועוד, ואילו התרגומים, רש"י (לפי' הרא"ם) והאברבנאל פירשו ש**משה** קרא (ע' בתורה שלימה עה"פ). וכבר כתב הרבי, שחייבים לקרוא בתורה בדיוק לפי טעמי-המקרא אף אם אינם מתאימים לפשט הפסוק (לקוטי-שיחות כך טז עמ' 572). אמנם באבודרהם 'סדר תפילות התעניות ופירושו' (בדפוס ירושלים תשכ"ג ס"ע רנא) כתב זאת בקשר ל**תפילה**, וסיים "ורוב ההמון טועים בזה". ולמעשה לפי הנהוג, כשאומרים 'א-ל מלך' (שהוא רק סיפור דברים) מסיים הש"ץ 'בשם ה' בפסק בין 'בשם לה', ואילו כשאומרים 'א-ל ארך אפיים' (ומצטטים מתוך הפסוק עצמו) מסיים 'בשם ה' (ושם נאמר) ללא הפסק.

36) ע"פ המובא בספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63 בקשר ל"ז בתמו ות"ב.

37) והטעם, כדאיתא בספרים [מטה-משה סי' תשנ"ו, אליה רבה סי' תקס"ו ס"ק ב] שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שמה שאינו אוכל ושותה באותו יום אכן יעלה לקדושה ממש - 'שערי המועדים' אדר, עמ' קמה.

38) יומן 'רישומה של שנה' ה'תשד"מ, עמ' 119.

39) 'התועדות' תשד"מ ח"ב עמ' 726.

40) הכוונה כנראה להגיע לשעת צאת הכוכבים המינימלית בקריאת-שמע דערבית, כי בכלל במוצאי תעניות התפלל הרבי ערבית די מוקדם.

41) לוח כולל-חב"ד. במראות-קודש נראה, שכאשר היה הרבי ש"ץ, התחיל את החציקדיש במנחת ת"צ מייד לאחר סיום ברכות-ההפטרה (כדי למזער את ההפסק, על-דרך מנהגו במנחת ש"ק), ותוך-כדי אמירתו אמרו 'הללו' והחזירו את הס'ת לארה"ק.

42) שם (שלא כמנהג חסידי פולין וכו') בארה"ק כיום שאינם נ"כ כלל בתפילה זו בכל תענית ציבור - לוח 'דבר בעיתו'. מסתבר שנמנעו מזה כיוון שרגילים להתפלל מנחה באיחור. וע' כף-החיים שם ס"ק ד). ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד עכ"פ כהספרדים שלא לישא כפיים אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כף-החיים שם ס"ק ז, ע"פ הב"ח, שוה"פ סי' סמוך'

מלכנו", אלא קדיש תתקבל, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים.

צאת הכוכבים בתל־אביב: 5:05.

כאמור, יש להתחיל קבלת שבת וערבית כך שיגיעו בשעה זו לקריאת־שמע, ולפחות - שיסיימו בשעה זו תפילת ערבית, ויחזרו ויקראו אז את כל קריאת־שמע בזמנה⁴⁵.

45 יש להזדרז לקדש לפני השעה 5:40 (כמנהגנו להימנע מקידוש ב'שעה שביעית' דעש"ק, שהיא באה"ק מ־5:40 ועד 6:40 - ראה שו"ע אדה"ז סי' רעא ס"ג ו'קיצור הלכות' שם. שערי הל' ומנהג או"ח ח"א סי' קמא. 'התקשרות' גיליון שע"ט). בנטעי גבריאל (מהדורת תש"ס - חנוכה, פס"ג ס"ט) כתב שאף הנהרין בזה כל השנה, מקילין היום. אבל הרה"ח רי"ל שי' רונר מסר, שלמנהגנו נוהרים בזה גם היום.

המנחה (בתל־אביב: 3:41) ולפני השקיעה⁴³ (בת"א: 4:39). וכשאינן נושאים כפיים, אומר הש"ץ ברכת כוהנים⁴⁴.

לאחר חזרת הש"ץ, אין אומרים תחנון ו"אבינו

שבגמ' הני"ל, ע"ד "סמוך למנחה". וראה ילקוט־יוסף - מועדים עמ' 550 וש"נ, ונטעי־גבריאל הל' בי"המצרים פי"ג ס"ו וש"נ, ולא כהאשכנזים המקילין מפלג המנחה ואילך. כן הובאו בספרים הני"ל שם דעות אודות אמירת הש"ץ או"א ברכנו לפני הזמן הראוי לנ"כ, ולכאורה בזה אין להקפיד כ"כ, ראה בשו"ע אדמוה"ז סו"ס קכט מהרמ"א שם.

43 אף שפסק אדה"ז (סי' תרכ"ג ס"ח) שנושאים כפיים עד צאת הכוכבים (וראה פסקי תשובות שם ס"ק ד שיש מקילין יותר מזה), הרי למעשה נמנעים מלעלות לדוכן מהשקיעה ואילך (שלכן אין אנ"ש דירושלים ת"ו נ"כ בפועל בתפילת נעילה, 'פרדס חב"ד' גיליון 16 עמ' 123, וראה 'התקשרות' גיליון תרמ"ט עמ' 16).

44 בשו"ע אדה"ז (שם) פסק, שבנעילה אומרים או"א אף כשהוא לילה, כיוון שתפילה זו ראויה לנ"כ.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש